

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

ГБОУ "Цакирская средняя общеобразовательная школа-интернат

художественно-эстетического направления "

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

Ц Цыренжапова С.Б.

Протокол №1 от 30.08.23 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам. директора по УР

Ц Цыренова Э.Ц.

от 30. 08.23 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

А Абидуева Н.Б.

Приказ №132 от 31.08.23 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Литературное чтение на родном языке»

для обучающихся 1 класса

ЛИТЕРАТУРНА УНШАЛГА

1. Тайлбарн бэшэг.

Эхин хургуулийн шухалын шухала зорилго хадаа үхибуудыг байнаар уншуулжа, зүбөөр хэлүүлжэ ба бэшүүлжэ хургаха; арадайнгаа аман уран зохёолдо, Эхэ орондоо, тэрэнэн тоонто нотагтаа, түрэлхи хэлэндээ, түрэл арад зондоо, бэшэшье яһатанда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ; арад зонойнгоо хайн хайхан ёһо заншалнууд ба эсээн мэргэн хургаалнуудыг ойлгуулха г.м.

Дээрэ хэлэгдэһэн зорилгонуудыг бээлүүлхэ хэрэгтэ түрэлхи хэлэнэй үүргэ сэгнэшэгүй ехэ гэшэ.

Эхин шатын болон дунда хургуулийн эхин классуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа гол шухала гурбан бүлэгһөө бүридэнэ:

Грамотада хургалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Фонетикэ, лексикэ, грамматика ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Литературна уншалга ба хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Дээрэ хэлэгдэгшэ гурбан бүлэгүүд үзэгдэхэдөө, хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй тон нягта холбоотойгоор, тэрэнэй үндэһэ нуури дээрэ бээлүүлэгдэхэ болоно.

Эхин классуудта буряад хэлэ зааха гол зорилгонууд гэхэдэ:

- хурагша бүхэниг зүбөөр, байнаар, уран гоёор, удхыень ойлгуулан уншуулжа хургаха;
- эли тодоор, ойлгосотойгоор хэлүүлжэ, алдуугүйгөөр, сэбэр гоёор бэшүүлжэ хургаха;
- үхибүүн бүхэниг ном уншаха дуратайгаар хүмүүжүүлхэ;
- үхибүүдэй аман хэлэлгыг баяжуулха, ухаан бодолыень хүгжөөхэ методическа аргуудыг хэрэглэхэ;
- оршон тойронхи юмэнууд тухай хурагшадай мэдэсыг улам саашань үргэдхэхэ (хүнүүдэй ажал хүдэлмэри, олонийтын ажабайдал г.м.)

ГРАМОТАДА ХУРГАЛГА БА ХЭЛЭЛГЭ ХҮГЖӨӨЛГЭ

Грамотада хургалгын бэлэдхэлэй хэшээлнүүдыг хэжэ дүүргээд, саашадаа үзэглэлэй үедэ хэгдэхэ ёһотой грамотада хургалгын болон хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэри ябуулагдажа эхилхэ болоно.

Одоол эндэһээ эхилжэ, үхибүүдыг буряад хэлэнэй бүхы абьян ба үзэгүүдтэй танилсуулангаа, уншуулжа, хэлүүлжэ, бэшүүлжэ хургаха тон шухала. Энэ хадаа грамотада хургалгын тон харюусалгатай, эгээл шухала хүдэлмэринь болоно гэшэ.

Абьян ба үзэгүүдтэй хурагшадыг танилсуулгын хүдэлмэри байнаар эмхидхэхын тула багша абьянай анализ ба синтез хэхэ арга методыг тон тодо һонороор мэдэхэ ёһотой. Абьян ба үзэгыг анализай ямар арга хэрэглэжэ илгахаб? Тиихэдэ тэрэ танилсуулһан шэнэ абьян ба үзэгөө һөөргөн холбожо, үенүүдыг ба үгэнүүдыг зохёоходоо, синтезэй ямар аргыень хэрэглэхэ тухайгаа багша байнаар бодомжолжо үзөөд, шэнэ абьян ба үзэгүүдтэй танилсуулха болоно. Грамотада хургажа эхилхэдээ, методикын шухала эрилтыг баримталха хэрэгтэй: табазургаан наһатай үхибүүдэй хэлэлгэдэ оло дахин хэрэглэгдэжэ байдаг абьянууд хамагай түрүүндэ үзэгдэжэ эхилхэ.

Шэнэ абьян ба үзэгтэй танилсажа, уншажа хурагшатайгаа хамта үзэгүүдыг, үгэнүүдыг, мэдүүлэлнүүдыг бэшүүлжэ хургаха хүдэлмэри хэшээл бүхэндэ ябуулагдажа болоно.

Бэшэлгэдэ хургалгын хүдэлмэринг бэлэдхэлэй үедэ эхилхэ хэрэгтэй. Түрүүшын хэшээлнүүдтэ бэшэлгын арюун сэбэрыг сахиха эрилтэнүүдыг зүбөөр дүүргүүлжэ хургаха: дэбтэрээ парта дээрээ зуб табиха, карандаш ба ручкага зүбөөр бариха, бэшэжэ байхадаа, гараа нэгэ жэгдэ хүдэлгэн бэшэжэ хураха заабари ходол үгтэжэ байха болоно.

Үзэглэлэй үедэ танилсаһан үзэгөө самбарта бэшэжэ харуулха, тиигээд тэрэнээ яагаад бэшэхыень харуулжа байгаад, дэбтэр дээрэнь бэшүүлхэ. Тиигээд үзэгүүдые, үенүүдые холбожо, үгэнүүдые бэшэдэг болохо, зүгөөр олон үетэй ута үгэнүүдые бэшүүлхэгүй, нэгэ-хоёр үеһөө, һүүлээрнь 3-4 үеһөө бүридэһэн үгэнүүдые бэшүүлхэ. Саашаа 3-4 үгэтэй мэдүүлэлнүүдые самбарһаа, прописьһоо хараад, буулгажа бэшэдэг болохо ёһотой.

Грамотада хургажа байхын үедэ бэшэлгын хүдэлмэринүүд илангаяа үзэглэлэй прописьто үгтэһэн материалнуудаар хэгдэхэ. Хэблэмэл, бэшэмэл текстһээ үзэгүүдые, үгэнүүдые алдуугүйгөөр, сэбэрээр бэшүүлжэ хургаха. Бэлэхэн, 2-3 үетэй үгэнүүдые, 3-4 үгэтэй мэдүүлэлнүүдые багшын уншалга доро бэшүүлдэг болгохо.

Бэшэлгэдэ хургалга уншалгада хургалгатайгаа тон нягта холбоотойгоор ябуулагдаха. Уншалга ба бэшэлгэдэ хурахадаа, хурагшад хэдэ хэдэн фонетическэ ба графическа ойлгосонуудтай болохо зэргэтэй: абьян, үзэг, аялган, хашалган, түргэн ба удаан аялганууд, хатуу ба зөөлэн хашалганууд, зөөлэн хашалганай хойно түргэн ба удаан я, е, ё, ю үзэгүүдые бэшэлгэ, зөөлэн тэмдэгээр хашалганай зөөлэниие тэмдэглэлгэ, үгэ соо дифтонгнуудые зүбөөр үгүүлжэ хуралга г.м.

Мүн үгэнүүдые алдуугүйгөөр, сэбэрээр бэшэлгэдэ хурахатайгаа хамта мэдүүлэлэй һүүлдэ точко табижа хураха. Хурагшад багшын табиһан асуудалда дүүрэн харюу үгэжэ, өөһэдөө асуудал табижа шадаха, ханал бодолоо найруулан хэлэжэ, классайнгаа урда үгэ хэлэжэ шададаг болохо.

3) Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты)

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ тэдэндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;
- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнүүд тухайгаа хэлэхэ;
- түрэл хэлээ шудалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Буриад хэлээр шадабари (предметные результаты):

- багшын, нүхэдэйнгөө хөөрэхэн, уншаһан текст хадуун абаха;
- бүхэли үгөөр, зүбөөр, ойлгосотойгоор, уранаар уншаха;
- текстын нэрын удха ойлгохо, үгтэһэн нэрэнүүд сооһоо текстын удхада таараха нэрэ шэлэхэ;
- хөөрэхэн, асууһан, шангадхаһан мэдүүлэлнүүдэй янзануудые мэдэхэ; тэдэниие аянгалха;
- мэдүүлэлнүүдые зохёохо, хүсөөхэ, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- үгэнүүдтэ асуудал табиха;
- үгэнүүдые асуудалнуудаарнь бүлэгүүд болгохо;
- үгэ соохи абьянуудые зүбөөр нэрлэхэ, аялган болон хашалган абьянуудай илгарал нэрлэхэ;
- үгэ соохи түргэн болон удаан аялгануудай үүргэ ойлгохо (үгын удха ондоо болгодогыень);
- үгэ соохи йотирована үгэгүүдэй «ажал» мэдэхэ: хашалганай удаа, үгын болон үеын эхиндэ;

- дүрмүүдые баримталан, үгэ соо аялган үзэгүүдые зүб бэшэжэ шадаха (аялганай тааралдал, аялганай хубарил, түргэн у-ү,

удаан уу-үү, уй- үй, ы-ии, өө-ээ);

- хонгёо ба бүдэхи хашалгануудые илгаруулха,

-хатуу ба зөөлэн хашалгануудые илгаруулха, хашалганууда зөөлөнни харуулха арга мэдэхэ;

-текст, абзац тухай ойлгосотой болохо, текст хубинуудта хубаажа, түсэб табиха шадабаритай болохо, зураглаһан, домоглоһон

текстнүүдэй шанарнуудые мэдэхэ;

- хэлэлгын нюусануудтай танилсаха: фразеологизмуудай, оньһон, хошоо үгэнүүдэй үүргэ ойлгохо;

- зурагаар гү, али үгтэһэн темээр багахан зураглаһан гү, али домоглоһон гү, али холимог түхэлэй текст зохёожо шадаха ёһотой,

тэрэнээ бэшэгэй хэлэлгээр харуулха ёһотой;

- буряад хэлээр олгогдохо гол шадабари- буулгажа бэшэхэ шадабари: алгоритм хамта зохёохо, тэрэнээр буулгаха, өөрынгөө ажал сэгнэхэ;

Тнихэдээ үхибүүн түрэл хэлэтэйб гэжэ мэдэрэлтэй болохо, тэрэнээ найнаар шудалбал, хүнүүдтэй харилсахаб, хэлэһэн юумыемни

хүнүүд ойлгохо, би өөрөөсье хүнүүдын найнаар ойлгодог болохоб гэһэн мэдэрэлтэй болохо.

Бээе гуримшуулаад ябаха шадабари (**регулятивные УУД**)

-өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень табиха;

- багшатаяа сугтаа нуралсалай проблемнэ асуудал яажа шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;

-өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсүүлхэ тнин өөрынгөө ажаябуулга шалгаха,

сэгнэхэ, зүб болгохо.

-өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ

һураха, критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойрониин шудалха шадабари (**познавательные УУД**)

-текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо: юун тухай хэлэгдэнэб, удхань ямар бэ, идейнь ямар бэ?

- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;

- ондо ондоо түхэлтэй текстнүүд (текст, таблица, схемэ, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо:

-үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тнин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;

- анализ синтез хэхэ;

- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохолбоо харуулха, тодоруулан зохёон тогтоохо;

-бодомжолго.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД)

- хэлэлгын зорилгоһоо дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол аман ба бэшэмэл хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэхэлэн, хэрэгтэй сагта монолог гү, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнууды табиха.

II. Планируемые результаты

. Жэлэй һүүлдэ һурагша юу шадаха ёһотойб гэбэл:

- Багшанарай болон хамта һураһан й хандалгада харюусаха;
- Нургуулидаа болон класс соо үхибүүдээр, ехэ хүнүүдээр хөөрэлдэхэдөө, хэлэлгын журам баримталха;
- Үгүүлэлэй илгарал хоолойгоороо зүб харуулха;
- Нуралсалай ба нуралсалай бэшэ номууды хэрэглэхэ;
- 90 хүрэтэр үгэнүүдтэй текст гүйсэд ойлгожо, уншалгын темп-30-40 үгэ нэгэ минута соо уншаха;
- Хэблэмэл ба бэшэмэл текстнүүдһээ үгэнүүд ба мэдүүлэлнүүды буулгажа абаха, ехэ ба бага үгэнүүдэй холболто зүб бэшэхэ;
- Багшын хэлэхэн үгэ зүб бэшэхэ (текст соо 20 үгэ);
- Үгэнүүды хэлэхэдэ, тэдэнэй схемэнүүды бэшэхэ. Хэлэжэ үгэхэдэ мэдүүлэлэй схемэ табиха. Өөһэдөө мэдүүлэл һанаха;
- Хэлэлгэн абянууды шэхээрэ илгаха;
- Аялган ба хашалган абянууды илгаха, зөөлэн ба хатуу, хонгёо ба бүдэхи абянууды илгаха;
- Үгэнүүды үенүүдтэ хубааха;
- Үгэнүүды шэнэ муртэ зүб таһалха; Мэдүүлэл хаана эхилнэб, хаана дуһанаб гэжэ мэдэхэ. Мэдүүлэл ехэ үзэгөөр эхилхэ, мэдүүлэлэй хойно табиха тэмдэгүүды (? !) зүбөөр хэрэглэхэ.

нуралсалай тематическа тусэб

№	Темэ	Саг
1	Бэлэдхэлэй уе.	3
2	Үзэглэлэй уе.	18
3	Уншалга ба хэлэлгэ хугжоолгэ.	12
4	Хамтадаа	33

Календарна-тематическэ планировани

№ п/п	Темы	Часы	Дата
	Бэлэдхэлэй үе (3)		
1	Буряадхан оромнай уужамхан даа! Би нурагша болооб.	1	
2	Аман ба бэшэгэй хэлэлгэ гэжэ юун бэ? Угэ юунһээ буридэнэб? Уе гэжэ юун бэ?	1	
3	Абянууд ямар байдаг бэ? Аялган абянууд ямар байдаг бэ? Хашалган абянууд ямар байдаг бэ?	1	
	Узэглэлэй үе Өөрөө уншахада гое даа!		
4	а, аа, ай аялган абянууд ба тэдэниие тэмдэглэһэн үзэгууд	1	
5	о, удаан оо, ой аялган абянууд ба тэдэниие тэмдэглэһэн үзэгууд	1	
6	Тургэн у, уу, уй аялган абянууд ба тэдэниие тэмдэглэһэн үзэгууд	1	
7	н, м, л, р хашалган абянууд ба тэдэниие тэмдэглэһэн үзэгууд	1	
8	Тургэн и, удаан ин, ы аялганууд абян ба тэдэниие тэмдэглэһэн үзэгууд	1	
9	Хашалган ш абян ба Ш,ш үзэгууд Хашалган х абян ба Х,х үзэгууд	1	
10	Хашалган һ абян ба һ үзэгууд Хашалган г абян ба Г,г үзэгууд	1	
11	Хашалган т абян ба Т,т үзэгууд Хашалган д абян ба Д,д үзэгууд	1	
12	Хашалган б абян ба Б,б үзэгууд Хашалган с абян ба С,с үзэгууд	1	
13	Тургэн э, удаан ээ аялган абян ба үзэгууд Дифтонг эй Аялган [ү], [үү], [үй] абянууд ба үзэгууд	1	
14	Удаан ӨӨ аялган абян ба үзэг Хашалган з абян ба З,з үзэгууд Хашалган ж абян ба Ж,ж үзэгууд	1	
15	Тургэн я, е, ё, удаан яа, ёо, юу аялган абян ба үзэгууд	1	
16	ЗӨӨлэн тэмдэг ь. Хатуу тэмдэг ь. Илгаһан ь, ь	1	
17	Хашалган к абян ба К,к үзэгууд Хашалган в абян ба В,в үзэгууд	1	
18	Хашалган п абян ба П,п үзэгууд Хашалган ф абян ба Ф,ф үзэгууд	1	
19	Хашалган ч абян ба Ч,ч үзэгууд Хашалган ц абян ба Ц,ц үзэгууд	1	
20	Хашалган щ абян ба Щ,щ үзэгууд	1	
21	Узэглэл. Ямар нургаалайб? Эхэ эсэрын алтан нургаал. нурагшадай уялга	1	
	Литературна уншалга (12 час)		

22	Хүн болохо багаһаа Д. Жалсараев «Та ба ши» Д.Могоева. Сэсэгмаа	1	
23	Саһата убэл Д.Мижидон. Үбэл. Баабгай	1	
24	Сагаан нараар, Сагаалганаар! Б. Банзаров «Сагаан нара» Үрээл. «Сагаалган»	1	
25	Эсэгэ ороноо хамгаалагшад Э. Дугаров «Манай Арми»	1	
26	Урихан хабар Б.Мунгонов. Хабар. Г. Дашабылов «Мартын найман»	1	
27	Эрхэ бэшэ, бэрхэ боло Б. Санжин «Аягуй ушар» Д.Ошоров. Зураг Ш.Нимбуев. Туруушын космонавт.	1	
28	Аажам сэдхэл –ажалһаа А.Тороев. Табан хурган Д.Ошоров.хургаалтай хубуун	1	
29	Арадай аман зохеол Онһон угэнууд, Жороо угэнууд. Таабаринууд. Баабгай жэрхи хоер. А.Тороев. Ажалша тоншуул	1	
30	Эдир шэижэлэгшэд Д.Хилтухин. нархяаг Ямаанай һун-эм Д.Ошоров.Шубуудай аша туһа Ц-Д. Будаев «Хараасгай»	1	
31	Буряд орон Р-Х. Очирова «Зүн зүгтэ...» Улаан-Удэдэ Турэл орон нюотагтаа Байгал далаймнай хэтэдээ мунхэ байг!	1	
32	Зунай зулгы саг Зунай амаралта. Д.Улзытуев. Сэсэг малгай	1	
33	Би уншаха дуратайб.	1	

Нэгэдэхи классай нурагшадай хэрэглэхэ номууд:

Р. С. Дылыкова, Л. Д. Доржиева, В. Н. Очирова, Е. Б. Очирова, С. И. Очирова Үзэглэл (2ч)
Улан-Үдэ «Бэлиг» 2022

Р.С. Дылыкова, Л. Д. Доржиева, Е. Б. Очирова В. Н. Очирова, С. И. Аюшиева Мүшэхэн Улан-
Үдэ «Бэлиг» 2022

Л. Д. Доржиева, Е. Б. Очирова В. Н. Очирова, С. И. Аюшиева Мүшэхэн (Ажалай дэбтэр) Улан-
Үдэ «Бэлиг» 2013

Л. Д. Доржиева, Е. Б. Очирова В. Н. Очирова, С. И. Аюшиева Үзэглэл (Ажалай дэбтэр) Улан-
Үдэ «Бэлиг» 2013